

БАНК КАРТАЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ БИЛАН БОҒЛИҚ ФИРИБГАРЛИК ЖИНОЯТЛАРИНИНГ КРИМИНАЛИСТИК ТАВСИФИ

Адилханов Аброр

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги

Академияси 304-гуруҳ курсанти

Анотация: *Жиноятларни тез ва тўла очиш, айбдорларни фош этиш ҳамда одил судлов фаолиятида банк карталаридан фойдаланиш ҳамда картадан ноқонуний йўл билан пул ечиб кетиш билан боғлиқ фирибгарлик жинояти турларига қарши курашиш ва тергов қилишда бошқа соҳа хизматлари билан ҳамкорлик қилишни такомиллаштириш юзасидан таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиш ҳисобланади.*

Калит сўзлар: *фирибгарлик, жиноят, тезкор тадбир, жиноят иши,*

Президентимиз Шавкат Мирзиёев халқимиз азалдан юксак қадрлаб келадиган, ҳамма нарсадан устун кўядиган “адолат” туйғусини хаётимизда янада кенг қарор топтириш, биринчи даражали вазифа эканига алоҳида эътибор қаратмоқда. Жамиятимизда коррупция турли жиноятларни содир этиш ва бошқа ҳуқуқбузарлик ҳолатларига қарши курашиш, уларга йўл қўймастик, жиноятга жазо албатта муқаррар экани тўғрисидаги қонун талабларини амалда таъминлаш бўйича катъий чоралар кўриш зарурлиги таъкидланмоқда.

Шунингдек таъкидлаш керакки, мамлакатимиз иқтисодиёти ривожланиши билан бирга рақамли иқтисодиёт соҳасида ҳам янги турдаги ижтимоий хавфли қилмишлар ҳам юзага кела бошлади. Иқтисодиёт соҳасидаги жиноятлар қаторида, хусусан ўзгалар мулкни талон-тарож қилиш фаолияти соҳасидаги жиноятлар ичида кўпроқ содир этилаётган жиноят сифатида фирибгарлик жинояти ҳисобланади.

Қонунга кўра, алдаш ёки ишончни суистеъмол қилиш йўли билан ўзганинг мулкни ёки ўзганинг мулкига бўлган ҳуқуқни қўлга киритиш *фирибгарлик* дейилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг

“Фирибгарликка оид ишлар бўйича суд амалиёти тўғрисида” ги 2017 йил 11 октябрь 35-сонли қарорида фирибгарликка қўйидагича таъриф берилган: “Фирибгарлик ўзганинг мулкни ёки мулкка бўлган ҳуқуқни алдаш ёки ишончни суистеъмол қилиш йўли билан ҳақ тўламай эгаллашда ифодаланиб, бунинг таъсирида мулк эгаси ёки бошқа шахс ёхуд ваколатли ҳокимият органи мулкни ёки унга бўлган мулкни бошқа шахсга беради ёнки ушбу мулк ёки унга бўлган ҳуқуқ бошқа шахс томонидан олиб қўйилишига имконият беради”⁷.

Жиноят кодексининг 168 моддаси диспозициясига мувофиқ фирибгарликда алдаш деганда, айбдор томонидан, била туриб, ҳақиқатга тўғри келмайдиган ёлғон маълумотлар хабар қилиниши ёки иш ҳолати бўйича мулк эгаси ёки бошқа шахсга маълум қилиниши лозим бўлган ҳақиқий фактларни яшириш ёхуд мулк эгаси ёки

⁷ Фирибгарлик жинояти учун жавобгарлик ўқув қўлланма

бошқа шахсни янглиштиришга қаратилган қасддан содир этилган ҳаракатлар тушунилади.⁸ Фирибгарликда ёлгон маълумотларга жабрланувчини янглиштиришга олиб келиши мумкин бўлган ҳар қандай ҳолатлар, жумладан, юридик факт ва воқеалар, мулкнинг сифати, нархи, айбдорнинг шахси, унинг ваколоти, нияти (масалан, айбдор шахс ўзини мансабдор шахс ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходими сифатида кўрсатиши), пластик карта ва банк карталаридан ўзларини банк ходиман деб код ва паролларни олиб шахсларнинг ҳисобидаги пулларни ечиб олиш ҳолатлари тааллуқли бўлиши мумкин.

Фирибгарликда алдаш ёки ишончни суиистеъмол қилиш мулкни ёки унга бўлган ҳуқуқни айбдор мулкдорлиги ёки эгалигига ихтиёрий равишда берадиган ақли расо шахсга нисбатан содир этилган бўлиши шарт. Айбдор томонидан, била туриб, ақли норасо шахсни ёки воқелик моҳиятини англаш қобилиятига эга бўлмаган (масалан, ўта ёшлиги, руҳий жиҳатдан норасолиги алкоғол, гиёҳвандлик воситаси ёки психотроп модда таъсирида оғир даражада мастлиги туфайли) шахсни алдаш ва ундан мулкни олиш **фирибгарлик тариқасида эмас, балки ўғирлик сифатида квалификация** қилиниши лозим, чунки бундай ҳолларда шахс мулк унинг эгалигидан чиқиб кетаётганлигини англамайди.⁹ Мулкни эгаллашга қаратилган фирибгарлик, мазкур мулк айбдор ёки бошқа шахсларнинг ғайриқонуний эгалигига ўтган ва улар ундан хоҳлаган тарзда фойдаланиш ёки тасарруф этиш реал имкониятига эга бўлган пайтдан тугалланган деб топилади. Қонунга кўра, шахс банкдаги пул маблағларини улар унинг банкдаги ҳисобварақасига келиб тушган (ўтказилган) пайтдан бошлаб реал тасарруф қилиш имкониятига эга бўлганлиги туфайли, жиноят бу маблағлар уларни маблағ эгаси ҳисоб варақасидан алдаш ёки ишончни суиистеъмол қилиш йўли билан олган шахснинг ёки бошқа шахснинг банкдаги ҳисоб варақасига ўтказилган пайтдан тугалланган деб топиш лозим.

Ўзганинг мулкига бўлган ҳуқуқни эгаллашга қаратилган фирибгарлик айбдорда ўзганинг мулкига эгалик қилиш ёки тасарруф этиш учун юридик жиҳатдан тасдиқланган имконият пайдо бўлган пайтдан (масалан, кўчмас мулкка нисбатан мулк ҳуқуқи ёки қонунга мувофиқ рўйхатга олинниши шарт бўлган бошқа мулкка нисбатан ҳуқуқ рўйхатга олинган пайтдан; шартнома тузилган вақтдан; мулкка нисбатан шахснинг ҳуқуқи тан олинган суд қарори учга кирган кундан; ваколатли давлат органи айбдорда ёки бошқа шахсларда мулкка нисбатан эгалик қилиш, фойдаланиш ёки тасарруф этиш учун асослар мавжудлиги тўғрисида қарор қабул қилган кундан) тугалланган ҳисобланади.

Фуқаролик ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган мажбуриятлар (масалан, қонунга мувофиқ тузилган қарз, кредит, аренда, прокат, пудрат, омонат сақлаш ва ҳ.к.)ни бажармаганлик учун жавобгарлик, башарти шахснинг ҳаракатларида жиноят аломатлари мавжуд бўлмаса, **фуқаролик қонунчилиги нормалари** бўйича келиб

⁸ Фирибгарлик жинояти бўйича Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг қарорлари тўплами

⁹ Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодекси дарслик махсус қисми

чиқади. Шу муносабат билан фуқаролик ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган мажбуриятларни бажармаган шахсларга нисбатан ишларни кўришда, судлар жиноят ишини жиноий ҳодиса юз бермаганлиги сабабли тугатиш масаласи муҳокама этишлари ҳамда манфаатдор шахсларга бундай масалалар фуқаролик ёки хўжалик суд ишларни юритиш тартибида ҳал қилишнинг зарурлигини тушунтиришлари

Фирибгарлик жиноятининг жиноий-ўуқуқий тавсифи. Фирибгарлик ўзганинг мулкини ёки мулкка бўлган ҳуқуқини алдаш ёки шончли суиистеъмом қилиш орқали ҳақ тўламай эгаллашда ифодаланиб, бунинг натижасида мулк эгаси ёки бошқа шахс ёхуд ваколатли ҳокимият органи мулкни ёки унга бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга еради ёинки ушбу мулк ёки унга бўлган ҳуқуқ бошқа шахс омонидан олиб қўйилишига имкон беради.

Фирибгарлик жиноятининг **объекти** - ўзгалар мулки ёки мулкка ўлган ҳуқуқини таъминловчи ижтимоий муносабатлар.

Фирибгарлик жиноятининг предмети: 1) ўзганинг мулки; 2) ўзганинг мулкига бўлган ҳуқуқ ҳисобланади. Ўзганинг мулкига бўлган ҳуқуқ одатда турли хил ҳужжатларда (масалан, мулкни тасарруф илишга ҳуқуқ берувчи ишончномада) мустаҳкамланади.

Фирибгарлик жинояти **объектив томондан** ўзганинг мулкини қонунга хилоф равишда олиш мақсадида қилинган алдов ҳаракатларида ёки шу мақсадда жабрланувчининг ишончини суиистеъмом қилган олда мулкка бўлган ҳуқуқни қўлга киритишида намоён бўлади.¹⁰

Ишончли суиистеъмом қилиш, фирибгарликнинг иккинчи шакли-ни ташкил қилади. **Ишончли суиистеъмом қилиш деганда** айбдор томонидан мулк эгаси ёки мулкни учинчи шахсларга бериб юбориш тўғрисида қарор қабул қилишга ваколатли бўлган бошқа шахслар билан бўлган ишончли муносабатлардан ғаразли мақсадларда фойдаланиши тушунилиши лозим. Ишончга турли ҳолатлар, масалан, айбдор шахснинг хизмат мавқеи ёки унинг жабрланувчи билан шахсий ёки қариндош-уруғлик муносабатлари сабаб бўлиши мумкин. Ишончли суиистеъмом қилиш мустақил усул сифатида содир этилган фирибгарликда фаол алдов (ҳақиқатни бузиб кўрсатиш) ҳам, фаол бўлмаган алдов (ҳақиқатни яшириш) ҳам мавжуд бўлмасдан, фақат ўзаро ишончга асосланган муносабатларни суиистеъмом қилиш ҳолати мавжуд бўлади.

Субъектив томондан фирибгарлик жинояти тугри қасд билан содир этилади.

Жиноятнинг **субъекти** 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахсдир. **Фирибгарлик деганда** ўзгалар мулкини (давлат, жамоат ёки фуқароларнинг шахсий мулкларини) алдаш ёки ишончли суиистеъмом қилиш йўли билан қўлга киритиш тушунилади. Мазкур жиноятни тергов қилиш ўз хусусиятларига эга. Бу хусусиятларга қуйидагиларни киритиш мумкин: *биринчидан*, фирибгарлик жиноятининг содир этилиши бошқа жиноятлар содир этилишидан фарқ қилади. Жабрланувчилар фирибгарлар билан муайян вақт (10-15 кун, 1-2 ой) давомида, баъзи вақтларда узоқроқ муддат (6 ой ва ундан кўп вақт) давомида ўзаро муносабатда бўладилар. Шунинг учун

¹⁰ Ўзбекистон Республикаси жиноят кодекси дарслик Махсус қисми Тошкент 2009.

хам жабрланувчилар жиноят содир этилгандан кейин фирибгарнинг ташқи кўриниши белгилари тўғрисида тўлароқ маълумот беришлари мумкин; *иккинчидан*, фирибгар ташқи кўриниши, ўзини тутиши, ақл-фаросати, дунёқараши, фикрлаш доираси ва хулқ-атвори билан бошқа турдаги ғаразли жиноятларни содир этувчи (ўғрилик, талончилик, безорилик) шахслардан фарқ қилади. У жиноятни содир этишда айёрлик ва чапдастлик қобилиятларини ишлатиб, одамларни ўзига жалб этади, уларда ўзларига нисбатан ишонч ва қизиқиш уйғотади;

учинчидан, фирибгарлик баъзи вақтларда фуқароларнинг ноўрин истаклари натижасида содир этилади. Жабрланувчилар фирибгарга нисбатан ўта ишонч ва очиқ кўнгиллик билдирадilar ва шу билан ўзларининг алданиб қолганликларини сезмай қоладилар.¹¹

Фирибгарликнинг **криминалистик тавсифи қуйидаги элементлардан** иборат:

- жиноят содир қилингани тўғрисидаги дастлабки хабарлар;
- фирибгар шахси;
- фирибгарликнинг содир этилиш йўли, уни яшириш усуллари ва ўзига хос оқибатлари;
- жиноятнинг содир этилишига имкон берган сабаб ва шарт-шароитлар. Жиноят содир этилгани тўғрисидаги дастлабки ахборот. Аксарият ҳолларда дастлабки ҳужжатлардаги маълумотлар ўзида мазмунан ва ҳажмли тарзда жиноятнинг таркибига оид айрим элементлар жамлаган бўлади.¹² Фирибгарликдан жабрланган шахслар ёки уларнинг қариндошлари берган аризаларда, айрим ҳолларда эса давлат, нодавлат, нотижорат ташкилотлари, корхона ва муассасалардан келиб тушган ҳужжатларда жиноят содир этган шахс тўғрисида муайян маълумотлар қайд этилади. Шу билан бирга, жиноят ходисаси, унинг содир этилиш механизми, эпизодлари ва иш учун муҳим бошқа ҳолатлар тўғрисида етарли маълумотлар бўлмайди.

Дастлабки маълумотларни таснифлаш терговчига жиноят ишини қўзғатиш ёки кузғатишни рад қилиш тўғрисидаги масалани ҳал этишда, содир бўлган воқеанинг тавсифи, жиноятни содир қилиш йўли ва яшириш усуллари, жиноятчининг шахси тўғрисида асосли тусмол (версия)ларни ишлаб чиқишда ёрдам беради, натижада тергов вазиятига тўғри баҳо берилади, унинг йўналишини белгилаш ва фирибгарни излаб топиш ҳамда у

«қонунийлаштириб» ўзлаштирган мулкни топишда тўғри йўл кўрсатади.

Шундай қилиб, фирибгарлик жиноятини тергов қилишда исботланиши лозим ҳолатлар мавжуд бўлиб, уларга жиноятни содир этиш усули, жиноят содир этилишида жабрланувчининг роли, фирибгарлик жиноятининг содир этилишига имкон яратган шарт-шароитлар киради.

Алдаш жабрланувчида мулкни айбдор эгалигига ўтказишида, ташқи томондан қонуний асослар мавжуд бўлгани ҳолда келишувга олиб келиши мумкин. Масалан: айбдорлар солиқ ёки банк ходими кийимини кийиб қалбаки ҳужжатларни намоиш қилган ҳолда жабрланувчининг хонадони сизнинг солиқ қарздорлигингиз бор ёки

¹¹ Фирибгарлик жинояти бўйича Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг қарорлари тўплами

¹² Фирибгарлик жиноятини тергов қилиш Ўқув қўлланма – Тошкент 2012й

нафақа пуллари пластика берилади деб алдаб муайян қимматликларга эга бўлган мулкларни олиб, мулкни олиб қўйиш тўғрисида байоннома тузади ёки шахсга доир малумотларни олиб ўғли ёки қизингизни пластигига пул ташлаб берамиз деб алдаб малумотларни олиб банк карталаридан пулларни ўзлаштириш.¹³

Айтилганларнинг барчаси ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходимларидан мазкур турдаги жиноятларни тергов қилиш ва унга қарши кураш чораларини белгилашда ушбу жиноятнинг криминалистик хусусиятларига алоҳида аҳамият беришлари лозимлигини тақозо этади.

Қуйидагилар фирибгарлик жинояти бўйича дастлабки маълумотлар манбаи бўлиб, хизмат қилади:

- жабрланувчиларнинг арзлари
- махсус тезкор қидирув тадбирлар ўтказилиши натижасида олинган фактлар;
- жиноят шохидларнинг кўрсатмалари (хабарлари);
- мансабдор шахслар хабарлар;

Банк карталаридан пул маблағларини жиноятчилар томонидан фирибгарлик усулида ечиб олиб ўзларидан қолдириладиган излар жуда ҳам ранг-баранг бўлиб, улар жиноятнинг турлари, шунингдек, содир этиш усулларига боғлиқдир. Ушбу турдаги фирибгарлик жиноятлари асосан компьютер тармоқларидан ҳамда ўзларини банк ходими деб таништириш бундан ташқари пластик карталардан банкamatларда смс хабарномага улаб бераман деб ёки пластик картадан фойдаланиш учун олиб туриб уни ичидаги пулларни ечиб олиш ёки пластик карта рақамларни ўзларини телефонларига улаб олиш орқали содир этилиб ечиб олинган пулларни бошқа бир нечта картага ташлаб жиноятчи ўз изидан янглиштирмоқчи бўлади. Ушбу турдаги Жиноятларни очиш, фош қилишни ташкил этиш ва тергов қилишни ташкиллаштиришнинг самарадорлигини таъминлаш учун: тергов-тезкор гуруҳининг ҳодиса рўй берган жойга имкон борича, тезроқ етиб келиши, жиноят иши қўзғатиш ва дастлабки тергов ишларини бошлаш тўғрисида тезкорлик билан қарор қабул қилиш, барча зарур куч ва воситаларни кечиктирмай ишга жалб этиш, ўтказиладиган тергов ҳаракатлари ва тезкор-қидирув тадбирларни танлаб олиш, тезкор қидирув тадбирларининг, тезкорлиги, узлуксизлигига риоя қилиб, уларни барча тергов-тезкор гуруҳининг таркибидан фойдаланган ҳолда кенг миқёсда ўтказиш, ўта кам вақт сарфлаган ҳолда имкон борича кўпроқ маълумотлар йиғиш ва уларни тўплаш, бирга иш юритаётган органларга ва ҳамкор ташкилотларга тезкорлик билан малумотлар йиғиш тезкор тадбирини ўтказиш, муайян маълумотдан хабардорларни тезда топиш ва улар билан сўров тадбирларини тезликда ўтказиб улардан тушунтиришлар олиш тезкор равишда тезкор кузатув тадбирларини амалга ошириш орқали жиноятчини топиш жиноятни фош этиш амалга ошириш лозим.

Ўзининг мазмуни бўйича жиноий ҳолатлари ҳар-хил бўлиши мумкин. Тезкор қидирув ходими жиноий ҳодиса ҳолатидан келиб чиққан ҳолда, жиноий ҳодиса

¹³ Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг қарорлари тўплами

юзасидан тактик қарорларни қабул қилиш, мисол учун тезкор ходим ходиса гувоҳ шохидлар яқин атрофдаги шахслар билан сўров тадбирларини ўтказиб жиноятчи шахс хақида малумот олиб ушбу шахсни топишда малумотлар йиғиш тезкор тадбир ўтказиб ҳамкор органларга сўров йубориб малумотлар йиғиш тадбирини ўтказди, жабрланувчининг банк картасидан талон тарож қилинган пулларни малумотлар тўплаш учун кибержиноятчиликка қарши кураш бошқармаларига сўровлар юборилади бундан ташқари банк карта ўтказмалар тарихини олиш учун банкка хабарнома жўнатилиб банк сири бўлган ўтказмалар тарихи олинади, бундан ташқари телефон апаратларига телефон қилинган рақамларни топиш бўйича мисол учун телефондан чиқилган қўнғироқлар тарихи ва телефонга қаердан чиқилганлигини аниқлаш учун кибержиноятчилик марказларига жўнатилиб телефон малумотлари кўтартирилиб ушбу малумотлар орқали қидирув тадбирлари ўтказилади ва жиноят содир етган шахсни топиб қонуний чора кўрилади. Бундан ташқари банк карталаридан ноқонуний пул ечиш жиноятини содир этиш вақти ва жойи тўғрисидаги маълумотларни тадқиқ этиш, банк карталаридан олинган ўтказмалар тарихидан қаратлар пул айлантирган фирибгар пулларни қандай доимий бир хил карталарга ташлашини ҳисоблаш, орқали такроран содир етилаётган жиноий ходиса ва ҳолатлар юзасидан, бундан ташқари жабрланувчилардан телефон қилиб ўзларини банк ходими деб таништирган шахсларга қонуний чора кўриш сўраган мурожатлари бўйича тезкор қидирув ходими тезкор қидирув излов кузатув тадбирини ўтказиш чорасини кўриб жиноят содир етмоқчи бўлган шахсларга сўраётган вақтда телефон апарат рақамлари қаерда жойлашганлигини билиш учун овоз ёзиб олиб телефон қайта қилишини сўраб ўзи телефон яна қилишини кутиб туриб телефон малумотларидан уни қидириб излаб топиш вақтида тезкор гуруҳ томонидан ашёвий далилар билан ушлаш чораларини кўради ва жиноят такроран содир етишга чек қўйиш. Шунингдек ички ишлар органларининг тезкор ходимлари ва бошқа соҳавий хизматлар ишларини тўғри ташкиллаштириш орқали жиноятни жиловлашга ҳаракат қилиш, мисол учун ОАВларда чиқиш фуқароларни ҳуқуқий онг ва маданиятини ошириш ҳар хил реклама ва шахсларга ишониб қолишларини олдини олиш орқали тезкор кузтувлар натижасида содир етилиши мумкин ёки содир етилаётган жиноятларга иссиқ изидан очиш уларни фош этиш муҳим аҳамият касб этади.

Хулоса қилиб айтганда банк карталаридан фирибгарлик йўли билан жиноятлар содир етиб жабрланувчига айланиб жиноятчи шахс топилмай қолиши айбдорлар номалумлигича қолиб кетади шундай вазиятларда тергов ва тезкор қидирув ходимлари тезкор равишда жиноятларни фош етишга киришиб тезкор қидирув тадбирлар ўтказиб жиноят иссиқ изидан фош етиб жиноят содир етган шахсга қонуний чоралар кўрилади.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mamirovich, B. A., & Kamoliddinovich, N. M. (2023). JANUARY 14 IS THE DAY OF DEFENDERS OF THE FATHERLAND. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 98-104.

2. Halilovich, M. S. (2023). O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI QUROLLI KUCHLARINING YARATILISH SABABLARI. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 105-108.
3. Ortiqovich, U. A., & Abduraupovich, P. B. (2023). QUROLLI KUCHLAR YARATILISHINING QONUNYIY NEGIZLARI. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 109-112.
4. Polvonova, M. (2023). LANGUAGE AND CULTURE. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 113-120.
5. Shaxzoda, R., & Qurbonov, D. R. (2023). OILADA MULKNING SHARTNOMAVIY KO‘RINISHLARINING KAFOLATI. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 121-126.
6. Abdupattoevich, K. R., & Musajonovich, X. M. (2023). TALABA-YOSHLARNI HARBIY VATANPARVARLIK TARBIYASINI SPORT MUSOBAQALARI VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 127-129.
7. Kamolitdinovich, N. M., & Ibragimjanovich, T. I. (2023). BO ‘LG ‘USI CHQBT O ‘QITUVCHILARINI HARBIY VATANPARVARLIK TARBIYASINI MUSTAXKAMLASHGA QARATILGAN IMKONIYATLARI VA ISTIQBOLLARI. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 130-133.
8. Marg‘uba, M. (2023). INGLIZ TILI DARSLARIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANIB DARSLARNI TASHKIL ETISHNING SAMARALARI. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 134-136.
9. Abdullajonovna, M. N. (2023). BOSHLANG ‘ICH SINFI O ‘QUVCHILARINING TA‘LIM-TARBIYASIDA OILANING RO ‘LI. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 137-140.
10. Sunnatovna, O. D. (2023). TARBIYA JARAYONIDA OILA, MAHALLA VA TA ‘LIM MUASSASALARINING O ‘ZARO HAMKORLIGI. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 141-144.
11. Абдулладжанов, Ж. Н. (2023). ТУРКИЯ РЕСПУБЛИКАСИДА ҚИШЛОҚ СУҒУРТАСИ ФАОЛИЯТИ АСОСЛАРИ ВА ЎЗБЕКИСТОНДАГИ ИСТИҚБОЛЛАРИ. YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 1(1), 145-148.
12. Ibragimovich, T. I. (2024). IMPROVING OF PEDAGOGICAL SKILLS OF STUDENTS OF PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY DURING CONTINUOUS PEDAGOGICAL PRACTICE. JOURNAL OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH, 1(2), 92-94.
13. Damirovich, M. R., Ibragimovich, T. I., & Sattarovich, A. U. (2022). The Role Of Spiritual And Educational Events In Promoting The Ideas Of Religious Tolerance And International Health. Brazilian Journal of Implantology and Health Sciences, 4(5), 42-47.
14. DAMIROVICH, M. R., IBRAGIMJANOVICH, T. I., & UGLI, K. N. K. (2021). The role of family, community and education in the development of patriotic spirit in youth. JournalNX, 7(1), 311-314..